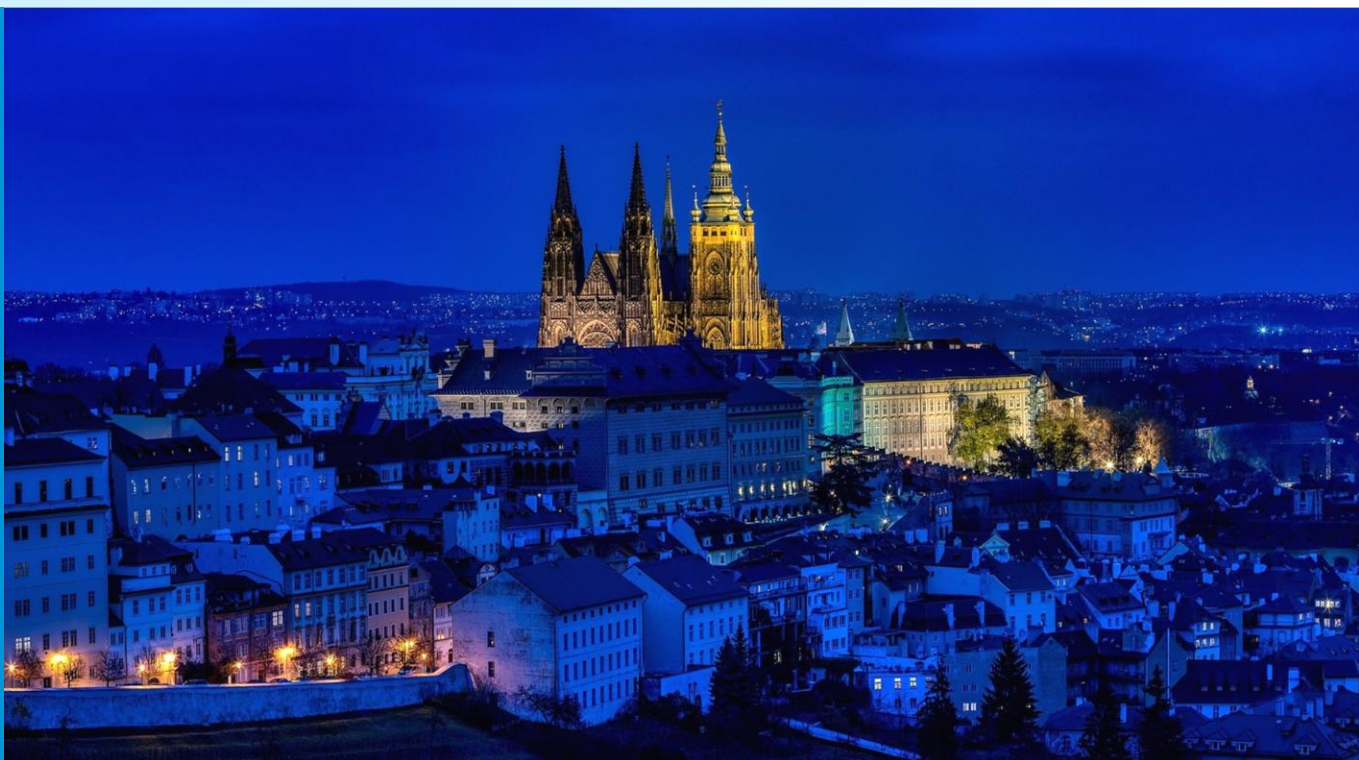

Březen 2022

VOLBY PREZIDENTA ČR

Ve stínu ruské invaze na Ukrajinu

Karel Sál

Shrnutí

Jednotliví kandidáti se pomalu profilují, kampaně připravují, podpisy se sbírají a sázkové kanceláře vypisují kurzy. Zhruba za rok usedne nástupce Miloše Zemana na Pražský hrad. Předvolební kampaň a samotné volby zcela jistě ovlivní nynější mezinárodní situace. Nicméně vítězem bude kandidát, který dokáže odhadnout rozpoložení voličů v den voleb a několik týdnů až měsíců dopředu tomu správně přizpůsobí svou kampaň. Co víme deset měsíců před volbami a jaká nebezpečí číhají na ženy a muže, kteří chtějí obsadit nejvyšší, pravomocemi příliš neoplývající, ale o to více symbolický post v zemi?

„Prezidentem se nerodíš, prezidentem se stáváš“

Každé volby v České republice mají svá specifika. Parlamentní volby ovlivňuje rozdílná velikost volebních obvodů, volby do Evropského parlamentu vztah voliče k evropské integraci a ty senátní zase mizivá volební účast. Jedinečnost těch prezidentských spočívá v kombinaci vysoké volební účasti (průměr 62,24 %) a dvoukolového většinového systému s uzavřeným druhým kolem.

Kandidát, který chce vyhrát, musí umět přesvědčit i své vlažné fandky, že právě on bude o něco lepší než jeho soupeř. Zatímco první kolo představuje selekci, kdy kandidát buduje vztah se svými fanoušky, druhé kolo je charakterizováno mobilizací vlastních příznivců a demobilizací příznivců konkurence. Proto mezi prvním a druhým kolem dochází ke změně taktiky – z pozitivní kampaně se často stává kampaň negativní, kdy se na soupeře vytahují nepěknosti. Vzpomeňme na sudetoněmecký „problém“ Karla Schwarzenberga či pomlouvačný článek spolku *Přátelé Miloše Zemana* vůči Jiřímu Drahošovi, který vyšel v Deníku.

Jenže tyto volby budou o mnoho jiné než ty dvoje předchozí. Příští rok už nebude kandidovat Miloš Zeman, dvojnásobný vítěz a expert na pomlouvačnou kampaň vůči svým soupeřům. Také se bude jednat o první volby, ve kterých nebude hrát roli doporučení předchozího prezidenta. Možná k nějakému doporučení dojde, ale vzhledem k současné mezinárodní situaci vůbec není jisté, zda o to budou kandidáti vůbec stát.

Do prezidentské volby totiž tak jako tak promluví téma Ukrajiny. Ať už Vladimir Putin utopí Ukrajinu v krvi, či hrdinní obránci poženou ruské a běloruské okupanty až k hranici, události na Ukrajině budou natolik silné a zásadní pro vnitropolitický vývoj České republiky, že ovlivní i nejbližší volbu hlavy státu.

Ukrajina jako úhelový kámen

Současná situace nevypadá dobře. Ukrajinci se brání invazi, během které ruští agresori porušují snad všechny mezinárodní zvyklosti, úmluvy a konvence, včetně té Ženevské. Prchající ženy, děti a starci plní utečenecké kapacity v Česku, Polsku, Maďarsku a na Slovensku. Opačným směrem vyrazili ukrajinští muži, kteří ještě nedávno v Praze stavěli byty a nyní odjeli vstříc válečnému běsnění. Ačkoliv svět posílá zbraně, léky a humanitární pomoc, Ukrajinci jsou v odporu sami. NATO, EU ani nikdo jiný vojensky nepomůže.

Už dnes je jasné, že současný český prezident si vybral špatné kamarády a ještě horší spolupracovníky. Miloš Zeman v dalších týdnech a měsících bude čelit soustavnému tlaku a možná i pokusu o odvolání. Ačkoliv v poslední době jsme mohli vidět téměř zázračné procitnutí, pro většinu národa Miloš Zeman už zůstane v pozici proruského nohsleda, který buď z naivity či ze zjištěných důvodů svého okolí systematicky podporoval východního despota a pak bleskurychle otočil. K dobru mu nepřidá ani existence „poradce“ Martina Nejedlého, který podnikal v Rusku, byť nikdo neví, s čím a s kým, a který se netajil svým pozitivním vztahem k Putinovi.

Proto v tuto chvíli není vůbec jasné, kdy se volby budou vůbec konat. Zda Miloš Zeman vůbec svůj druhý mandát dokončí či se volby posunou kvůli impeachmentu z důvodu naprosté ztráty důvěry. Reálně tak hrozí, že volby mohou proběhnout klidně na podzim tohoto roku. Záležet bude na vývoji situace, válečném štěstí ukrajinských obránců, ale také na vyhranosti české politické scény.

Volby totiž vyhrává ten kandidát, který dokáže odhadnout rozpoložení voličů v den voleb a několik týdnů až měsíců dopředu tomu správně přizpůsobuje kampaň. Pokud by se prezidentské volby konaly

tento pátek a sobotu, vyhrál by nejspíš Petr Pavel jakožto válečný prezident a morální autorita do nepohody. Jenže jak nám ukázala pandemie koronaviru, krize sice přelévají příznivce jednotlivých stran a kandidátů ve velkých objemech, ale po rychlém vzednutí emocí přichází stejně rychlý útlum a ještě rychlejší přelévání zpět. Proto kdyby proběhly parlamentní volby v březnu a nikoliv v říjnu 2021, vyhrát skutečně mohli Piráti a STAN s 34 %. Jenže situace se do voleb silně proměnila a na podzim minulého roku jsme byli svědky něčeho úplně jiného. Stejně to bude s volbami prezidentskými. Kdo je nyní jasným favoritem, může v lednu 2023 ostrouhat už v prvním kole.

Kandidáti na startovním roštu

Do všeobecné nejistoty, jak to s prezidentskou volbou vůbec bude, promlouvá i dosud neuzavřený peloton kandidátů, kteří se tu a tam objeví. Začneme s těmi, kteří mají reálnou šanci.

První skupinu kandidátů tvoří neúspěšní účastníci voleb z roku 2018, kteří již kandidaturu oznámili. To jsou senátoři **Pavel Fischer** a **Marek Hilšer**. Oba mohou těžit ze své mediální známosti, přeci jen voliči o nich už slyšeli. Navíc oba patří k hlasitým kritikům Ruské federace a Miloše Zemana, což bude v nadcházejícím volebním klání jednoznačně plus. Lepší startovní pozici má Pavel Fischer, jelikož ten se v Senátu soustavně věnoval mezinárodním otázkám a byl během svého mandátu více vidět než kolega Hilšer, po kterém se po zvolení zavřela pomyslná mediální hladina.

Pak tu jsou kandidáti tzv. občanští, tj. veřejně známí lidé se silným příběhem, kteří se nechtějí či nemusejí spojovat s jedním politickým proudem a kandidují na vlastní triko. Tím máme na mysli Petra Pavla, Danuši Nerudovou a Karla Janečka.

Petr Pavel má v současné době k prezidentskému křeslu asi nejbližší, což ostatně potvrzují i kurzy sázkových kanceláří. Sám oznámil kandidaturu už v červenci 2021, sestavil tým odborníků a zahájil kampaň se sběrem podpisů. Do karet mu hraje jeho úspěšná vojenská kariéra, atraktivní vzhled (kdy některým respondentům připomíná Tomáše Garrigue Masaryka) a konstantní silně antiputinovský postoj. Nevýhodou může být členství v KSČ před rokem 1989, slabší schopnost vyhrávat diskuze a formulovat chytlavé politicko-ekonomické myšlenky.

Danuše Nerudová, jakožto bývalá rektorka Mendelovy univerzity, má bohaté zkušenosti s řízením. Velmi silnou pozici přirozeně zastává v ekonomických otázkách, jelikož se profiluje jako expertka na zdanění a daňové soustavy. Prezidenty-ekonomy jsme přeci jen měli už dva a Češi jen neradi mění své zvyklosti. Sama sice kandidaturu ještě oficiálně neoznámila, ale vydaná kniha s názvem Máme na víc nevznikla jen tak z plezíru. Připočteme atraktivní vzhled a to, že je jednou z mála ženských kandidátů, což z ní dělá divokou kartu prezidentských voleb. Pozitivně také bude působit její kritický postoj k Miloši Zemanovi. Problém může nastat v diskuzích na čistě politická témata, ve kterých zatím opakuje jen nekonkrétní floskule, kterých volič již slyšel tuny.

Karel Janeček je čistým *enfant terrible*. Excentrický miliardář a sériový polygamista již spustil kampaň za své zvolení s názvem Tohle jsme my. Nelimitovaný rozpočet a odhodlání ale bude brzdit jednak Janečkova výstřednost, slabost pro ezoteriku, odmítání očkování a také očividná naivita v politických a společenských otázkách. Janečkovy šance nejsou nulové, ale jistota zvolení je stejně daleko jako konečná hodnota π .

Další skupinou jsou lidé, kteří sice ve své zvolení věří, ale šance jsou poměrně malé. Jména jako **Karel Diviš**, **Miloš Knor**, **Denisa Rohanová**, **Vladimír Boštík**, **Jakub Olbert** či **Josef Skála** zná opravdu jen omezený počet občanů a patrně by na tom nic nezměnila ani profesionální a drahá kampaň.

U některých si navíc není člověk jist, zda-li se nejedná o recesi či pokus o získání trochy té mediální pozornosti. Následují jména jsou přeci jen známější – např. **Alena Vításková, Jaromír Soukup a Klára Long Slámová** – o jejich schopnosti zaujmout více než 100 000 voličů, ale můžeme s úspěchem pochybovat.

Ti, co ještě nepromluvili

Do prezidentské volby ale mohou ještě velmi výrazně zasáhnout lidé, kteří kandidaturu zatím neoznámili. Jedním z nich je **Andrej Babiš**. Bývalý premiér a předseda nejsilnější parlamentní strany má šance poměrně vysoké. Babiš reprezentuje tábor lidí, kteří se velmi obávají o svůj životní standard a nové pětikoalici rozhodně nefandí. Babiš se navíc může pochlubit konkrétními úspěchy a hlavně mezinárodními kontakty, které samozřejmě využije i jako prezident. Do toho připočteme silný příběh podnikatele-nepolitika, skvěle exekvovanou kampaň, které jeho tým seká jako Baťa cvičky, plus silnou vůli vyhrávat a máme kandidáta s vysokými šancemi. Negativem bude jeho trestní stíhání a také původně blízký vztah k Zemanovi. Jestli se Babiš rozhodne kandidovat, může směle pomýšlet na druhé kolo. Svým příznivcům to prý oznámí v září 2022.

Z dalších tváří, které se ještě nerozhodly, jmenujme Miroslavu Němcovou a Josefa Středulu – kandidáty, kteří by ideologicky nemohli být od sebe dál. **Miroslava Němcová** je typ tvrdé pravicové političky, která pro ostrá slova nejde daleko. Poměrně zkušená senátorka mohla být v roce 2013 první premiérkou ČR, kdyby si Miloš Zeman nepostavil hlavu a do premiérského křesla nejmenoval svého přítele Jiřího Rusnoka. Němcová může zaujmout většinu voličů ODS a část voličů koalice SPOLU, její silně pravicová politická orientace jí ale zavírá dveře u středových a hlavně levicových voličů, kterých je v ČR většina. Spíše na novou prezidentku to vypadá na osud Mirka Topolánka, který v roce 2018 v prvním kole ostrouhl s 5 %.

Josef Středula je takovou anti-Němcovou. Levicově orientovaný odborář může zapůsobit u tradiční levice, což ho ale u dalších potenciálních voličů spíš limituje. Jako takový kandidát navíc bude trpět blízkostí ČSSD a Miloše Zemana.

Když to shrneme, ohledně prezidentských voleb je více otazníků než uspokojivých odpovědí. Nevíme, kdy se volby budou vůbec konat a jací kandidáti do volebního souboje zasáhnou. Řešit v tuto chvíli, kdo bude vítězem, je hodně ošemetné.

V tuto chvíli prezidentské klání připomíná situaci před běžeckým závodem na 10 kilometrů. Někteří kandidáti se už protahují (Danuše Nerudová, Karel Janeček), někteří si již zaběhli několik zahřívacích koleček (Petr Pavel), další se snaží zlepšit taktiku z minulého závodu (Pavel Fischer, Marek Hilšer) a od ostatních nikdo nic nečeká. A stejně všichni koukají směrem ke kabinám, zda si to přeci jen nerozmyslí favorit, který sice „desítku“ ještě nikdy neběžel, ale v minulosti ukázal, že podobné závody vyhrávat umí (Andrej Babiš).

Autor

KAREL SÁL

Analytik

Karel Sál vystudoval politologii na Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, kde v roce 2016 obhájil disertační práci s názvem Demokracie v krizi nezájmu: účinky využití internetových voleb ve volebním procesu vybraných zemí. Odborně se zabývá problematikou e-Governmentu, internetovými volbami a informační svobodou. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a je zakladatelem a editorem think-tanku e-politics.cz.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz